

Марко МАРЈАНОВИЋ
правни саветник у Агенцији за приватизацију

УСЛОВИ ЗА ПРОДАЈУ СТЕЧАЈНОГ ДУЖНИКА КАО ПРАВНОГ ЛИЦА ПРЕМА НОВИМ СТЕЧАЈНИМ ПРОПИСИМА

Резиме

Реформа стечајних процеса извршена доношењем новој Закона о стечају и пратећих подзаконских процеса, донела је и новине у погледу регулације института продаје стечајног дужника као правног лица. У уводном делу рада представљена су основна правила о начинима уновчења стечајне масе, и направљена је дисинкција између различитих предмета продаје у стечају. Поред тога, приказана су правила о продаји дужника као правног лица у стечају, садржана у раније важећим стечајним процесима, и да је крајак уредни предлог стечајних закона држава у региону у делу који се односи на тему овој рада. У наставку, аутор је детаљно анализирао услове који морају бити испуњени да би се могао применити овај облик продаје. На крају, аутор закључује да одређена решења прихваћена Законом о стечају и Правилником о утврђивању националних стандарда за управљање стечајном масом, иако инспирисана потребом за бољом и униформном заштитом поверилаца, могу произвести и нежељене последице у смислу ролонирања продајне процедуре и повећања трошкова стечајног процеса.

Кључне речи: стечајни дужник, банкротство, процес продаје, продаја дужника као правног лица.

I Уводна разматрања

1. Циљ и основна начела стечаја

Уновчење имовине која чини стечајну масу стечајног дужника је једна од најважнијих активности коју стечајни управник предузима у току стечајног поступка, јер од успешности овог поступка и обима реализованих новчаних средстава зависи степен намирења стечајних поверилаца. Примарни циљ стечајног поступка је најповољније намирење стечајних поверилаца остваривањем највеће могуће вредности стечајног дужника, односно његове имовине.¹

У том смислу веома је важно да уновчење стечајне масе буде спроведено тако да се постигне највећа могућа продајна цена уз што ниже трошкове продаје (начело економичности),² и то, у што је могуће краћем временском периоду посматрано у односу на моменат од када се може приступити уновчењу стечајне масе, а који се везује за доношење решења о банкротству и уновчењу имовине.³ Брзо и ефикасно спровођење поступка уновчења стечајне масе је у складу са начелом хитности стечајног поступка, а има за циљ очување вредности стечајне масе која је, пре уновчења, изложена различитим ризицима (ризик уништења, крађе, пада цена на тржишту и сл.).

Осим тога, што се дуже имовина стечајног дужника задржава, то су виши трошкови одржавања имовине, који спадају у трошкове стечајног поступка и први се намирују.⁴

2. Методи продаје у стечају

Закон о стечају предвиђа три начина уновчења стечајне масе, и то – продају јавним надметањем, продају јавним прикупљањем писаних понуда и продају непосредном погодбом.⁵ Сваки од наведених начина продаје детаљно је регулисан Националним стандардом о начину и поступку уновчења имовине стечајног дужника.⁶ Доношење одлуке о

1 Закон о стечају (*Службени гласник РС*, бр. 104/2009; даље у фуснотама: ЗС), чл. 2. За разлику од Закона о стечајном поступку (*Службени гласник РС*, бр. 84/2004 и 85/2005, даље у фуснотама ЗСП), нови Закон о стечају, у основним одредбама, дефинише циљ стечаја и начела стечаја.

2 ЗС, чл. 5.

3 ЗС, чл. 131.

4 Мило Стевановић, *Приручник за стечајне управнике*, Београд, 2005, стр. 130.

5 ЗС, чл. 132 ст. 3.

6 Правилник о утврђивању националних стандарда за управљање стечајном масом – Национални стандард о начину и поступку уновчења имовине стечајног дужника (*Службени гласник РС*, бр. 13/2010).

начину продаје имовине стечајног дужника је у надлежности стечајног управника и одбора поверилаца.

Продају јавним надметањем организује и спроводи стечајни управник. Уколико продаја на првом јавном надметању не буде успешна, стечајни управник може, без претходне сагласности одбора поверилаца, да понови продају методом јавног надметања или методом јавног прикупљања понуда.⁷ Дакле, у овом случају стечајни управник самостално, без учешћа одбора поверилаца, спроводи продају и закључује купопродајни уговор са најбољим понуђачем.

Продају јавним прикупљањем понуда, такође спроводи стечајни управник, самостално, уз обавезу прибављања претходног мишљења одбора поверилаца.⁸ За разлику од продаје јавним надметањем, код продаје јавним прикупљањем понуда, може се догодити да најбоља достављена понуда буде нижа од 50% од процењене вредности имовине која је предмет продаје. У том случају, стечајни управник је дужан да најбољу понуду достави одбору поверилаца ради давања сагласности на прихватање такве понуде.⁹

Уколико се продаја врши методом јавног надметања или методом јавног прикупљања понуда, стечајни управник је дужан да оглас о продаји објави у најмање два високотиражна листа који се дистрибуирају на територији Републике Србије.¹⁰

У случају да стечајни управник одлучи да продају имовине стечајног дужника спроводи методом непосредне погодбе, потребна му је претходна сагласност одбора поверилаца.¹¹

3. Предмет продаје у стечају

У циљу постизања највеће продајне вредности, стечајни управник припрема стратегију продаје, односно, врши груписање имовине

7 Правилник о утврђивању националних стандарда за управљање стечајном масом – Национални стандард о начину и поступку уновчења имовине стечајног дужника, правило бр. V, ст. 1 и 21.

8 ЗС, чл. 40 ст. 1 тач. 1.

9 Правилник о утврђивању националних стандарда за управљање стечајном масом – Национални стандард о начину и поступку уновчења имовине стечајног дужника, правило бр. VI, ст. 1 и 11.

10 ЗС, чл. 132 ст. 6. Овом одредбом промењено је правило из претходног Закона о стечајном поступку, садржано у чл. 110 ст. 3, по којем се оглас о продаји обавезно објављивао у три високотиражна дневна листа. На овај начин значајно се смањују трошкови стечајног поступка.

11 ЗС, чл. 132 ст. 9; Правилник о утврђивању националних стандарда за управљање стечајном масом – Национални стандард о начину и поступку уновчења имовине стечајног дужника, правило бр. VII, ст. 1.

стечајног дужника која ће бити понуђена на продају. Тако, стечајни управник може одлучити да се имовина продаје појединачно, да се формирају продајне целине које ће обухватати различиту имовину, да се на продају понуди целокупна имовина стечајног дужника као једна продајна целина, или да се продаје стечајни дужник као правно лице.

На овом месту потребно је нагласити да Закон о стечају, у више одредаба, јасно прави разлику између продаје целокупне имовине стечајног дужника и продаје стечајног дужника као правног лица. У одредби у којој је дато одређење појма банкротства, Закон прописује да се под банкротством подразумева намирење поверилаца продајом целокупне имовине стечајног дужника, односно стечајног дужника као правног лица.¹² У норми у којој је прописан циљ стечаја, Закон прописује да је циљ стечаја најповољније колективно намирење стечајних поверилаца остваривањем највеће могуће вредности стечајног дужника, односно његове имовине.¹³ У делу Закона о стечају који регулише уновчење стечајне масе, прописано је да је стечајни управник дужан да изврши процену целисходности продаје стечајног дужника као правног лица, односно целокупне имовине стечајног дужника, у односу на продају имовине стечајног дужника у деловима.¹⁴

Из наведених одредаба може се закључити да се продаја стечајног дужника као правног лица не може изједначити са ситуацијом када се одједном продаје целокупна имовина стечајног дужника. Ово разликовање није било експлицитно изражено у претходном Закону о стечајном поступку, што је у пракси довело до одређених проблема, посебно у погледу пореског режима који се примењивао у случају продаје стечајног дужника као правног лица. Из тог разлога, законодавац је осетио потребу да посебно нагласи да се ради о различитим предметима продаје.

У теорији, пак, је и пре доношења Закона о стечају, било неспорно да између продаје стечајног дужника као правног лица и продаје целокупне имовине стечајног дужника, постоје значајне разлике.¹⁵ У ситуацији када се продаје целокупна имовина стечајног дужника, ради се о идентичном правном режиму који важи и у случају продаје појединачне имовине. Разлика је у томе што у првом случају, целокупна имовина стечајног дужника чини једну продајну целину, која се, у случају успешне продаје, преноси на једно лице – купца, док је у случају парцијалне продаје, имовина груписана у више продајних пакета, тако да се за сваки од њих спроводи процедура продаје и избора најбољег

12 ЗС, чл. 1 ст. 3.

13 ЗС, чл. 2.

14 ЗС, чл. 132 ст. 2.

15 Михаило Велимировић, „Уговор о продаји стечајног дужника“, *Правни живоић*, бр. 7–8/2004, стр. 144.

понуђача. Могуће је замислити ситуацију, да у случају парцијалне продаје, једно лице буде купац свих продајних целина, односно целокупне имовине стечајног дужника, када се заправо, постиже исти ефекат као и код продаје целокупне имовине стечајног дужника која чини једну продајну целину. Но, без обзира да ли се продаје целокупна имовина одједном или се имовина продаје појединачно, ради се о класичном уговору о купопродаји, који за предмет има непокретне и/или покретне ствари стечајног дужника. Дакле, предмет продаје је само објекат права, а не и субјекат права.¹⁶

Након уновчења целокупне имовине стечајног дужника, врши се деоба реализованих новчаних средстава и намирење поверилаца, а потом се поступак стечаја закључује, а стечајни дужник брише из регистра привредних субјеката, чиме престаје његово постојање као правног лица.

У случају продаје стечајног дужника као правног лица, предмет продаје је стечајни дужник као правно лице, који се идентификује његовим регистрационим подацима, са свим својим стварима и правима.¹⁷ У купопродајном уговору треба прецизно навести индивидуална обележја стечајног дужника који се продаје као правно лице и његову имовину (скуп имовинских права).¹⁸ Из наведеног проистиче да је предмет продаје субјекат права, који након продаје, наставља да постоји као правно лице, односно задржава постојећи правни субјективитет.

4. Продаја дужника као правног лица – историјат и упоредни преглед

Институт продаје стечајног дужника као правног лица познавао је и Закон о принудном поравнању, стечају и ликвидацији из 1989. године. Према наведеном Закону, стечајно веће је, по претходно извршеној процени (вештачењу), и прибављеном мишљењу поверилаца и стечајног управника, могло донети одлуку да се стечајни дужник прода као правно лице, под условом да се на тај начин постигну повољнији услови за намирење поверилаца. Продаја се вршила методом јавног надметања или непосредном погодбом.¹⁹ Дакле, према Закону о принудном поравнању, стечају и ликвидацији, одлуку о продаји стечајног дужника као правног

16 М. Велимировић, *нав. чланак*, стр. 145

17 М. Велимировић, *нав. чланак*, стр. 146 и 147.

18 Дара Миленовић, „Продаја дужника у стечају“, *Право и привреда*, бр. 5–8/1997, стр. 305.

19 Закон о принудном поравнању, стечају и ликвидацији (*Службени лист СФРЈ*, бр. 84/1989, *Службени лист СРЈ*, бр. 37/1993 и 28/1996; даље у фуснотама: ЗППСЛ), чл. 129 и 130.

лица, доносило је стечајно веће, а не стечајни управник и одбор поверилаца. Претходно мишљење поверилаца и управника које је стечајно веће морало прибавити није имало обавезујући карактер.

Закон о стечајном поступку из 2004. године задржао је могућност продаје стечајног дужника као правног лица. Овај Закон предвиђао је да предмет продаје, поред продаје имовине стечајног дужника, може бити и стечајни дужник као правно лице или његови делови који представљају функционалну целину.

Пре продаје, стечајни управник је морао да изврши процену вредности стечајног дужника као правног лица и да прибави сагласност одбора поверилаца.²⁰ По овом Закону, доношење одлуке о продаји стечајног дужника као правног лица је у надлежности одбора поверилаца, по предлогу стечајног управника. Правни режим који је важио у случају продаје стечајног дужника као правног лица, примењивао се и код продаје делова стечајног дужника који представљају функционалну целину (нпр. фабрика, погон, постројење и сл.), што је било лоше законско решење јер се ради о различитим предметима продаје. У случају продаје дела стечајног дужника који представља функционалну целину (нпр. продаја фабрике која обухвата земљиште, објекат и инсталирану опрему), заправо се ради о продаји имовине. У том смислу, наведено решење је неодрживо, посебно ако се имају у виду последице које настају након продаје стечајног дужника као правног лица, а које се не могу применити и на ситуацију када се продаје део стечајног дужника као функционална целина. Новим Законом о стечају, изједначавање наведене две ситуације је укинута, а као предмет продаје наводи се само стечајни дужник као правно лице.²¹

Стечајни прописи већине држава насталих на територији бивше СФРЈ, такође познају институт продаје стечајног дужника као правног лица, али користе различите термине за његово означавање. Тако Стечајни закон Републике Хрватске, предвиђа могућност „*отуђења њодузећа или њојона*“.²² Идентичну одредбу садржи и Закон о стечајном поступку Републике Српске,²³ као и Закон о стечајном поступку Федерације Босне и Херцеговине.²⁴ Наведени закони не садрже детаљније одредбе о отуђењу предузећа у стечају, већ само прописују

20 ЗСП, чл. 112 и 113.

21 ЗС, чл. 135 ст. 1.

22 Стечајни закон Републике Хрватске (*Народне новине*, бр. 44/1996, 29/1999, 123/2003, 82/2006), чл. 159, 161 и 162.

23 Закон о стечајном поступку Републике Српске (*Службени гласник Републике Српске*, бр. 67/2002, 77/2002, 38/03, 96/03 и 68/07), чл. 108 ст. 2 тач. 1.

24 Закон о стечајном поступку Федерације Босне и Херцеговине (*Службене новине Федерације БиХ*, бр. 29/2003), чл. 108 ст. 2 тач. 1.

могућност оваквог вида продаје. У сва три закона, отуђење предузећа у стечају, спомиње се у делу закона у којем је регулисано предузимање радњи од посебне важности, за које је потребна претходна сагласност одбора поверилаца.

Закон о стечају, принудном поравнању и ликвидацији у Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине, садржи детаљније одредбе о продаји стечајног дужника као правног лица.²⁵ Према овом закону, одлуку о продаји дужника као правног лица доноси стечајни судија, уз претходно прибављену сагласност одбора поверилаца (ако је овај орган основан) и мишљење стечајног управника. Продаја се спроводи јавним надметањем, прикупљањем понуда или непосредном погодбом. Овај вид продаје може се одредити само уколико се на тај начин могу постићи повољнији услови за намирење поверилаца. Уговор о продаји дужника као правног лица закључује стечајни управник, као представник стечајног дужника. Када купац исплати целокупну купопродајну цену, стечајни судија доноси одлуку о предаји стечајног дужника купцу. Одлука о предаји се може донети и кад купац није исплатио целокупну цену, под условом да је пружио одговарајуће обезбеђење за плаћање цене (нпр. неопозива банкарска гаранција на први позив). Поред наведеног, закон регулише и последице које настају продајом дужника као правног лица (обустава стечаја против продатог правног лица и наставак према стечајној маси, третман потраживања насталих пре обуставе, третман излучних и различних права, судбину одлука о престанку радног односа).

Закон о инсолвентности привредних друштава Републике Црне Горе, у делу који регулише продају имовине стечајног дужника, говори о продаји дела или укупне имовине из стечајне масе.²⁶ Из овакве формулације проистиче да црногорски стечајни прописи не предвиђају могућност продаје дужника као правног лица у стечајном поступку, али се увођење овог института очекује, с обзиром да је Влада Републике Црне Горе, на седници одржаној дана 9.9.2010. године, усвојила Предлог Закона о стечају, чије се усвајање очекује крајем 2010. године.²⁷ Наведеним предлогом, предвиђена је могућност продаје стечајног дужника као правног лица (чл. 144 и 145). Предлог Закона о стечају Републике Црне Горе, у погледу продаје дужника као правног лица, садржи решења која су у великој мери су слична правилима из Закона о стечају Републике Србије.

25 Закон о стечају, принудном поравнању и ликвидацији у Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине (*Службени гласник Брчко Дистрикта БиХ*, бр. 1/2002), чл. 84, 85 и 86.

26 Закон о инсолвентности привредних друштава Републике Црне Горе (*Службени лист РЦГ*, бр. 6/2002, 1/2006, 2/2007, 62/2008), чл. 80 ст. 1.

27 Министарство економије Републике Црне Горе, Предлог Закона о стечају, доступно на адреси: <http://www.minekon.gov.me/biblioteka/predlozi-zakona>, 28.9.2010.

II Услови за продају стечајног дужника као правног лица

Да би се могло приступити продаји стечајног дужника као правног лица, потребно је да буду испуњени одређени услови. О њиховом испуњењу стара се стечајни управник уз учешће поверилачких стечајних органа, и ангажовање стручних лица (професионалних проценитеља).

1. Допуштеност продаје стечајног дужника као правног лица

Да би се овај начин продаје могао применити, пре свега, потребно је да Закон допушта такву могућност. Као што је напред наведено, у општем стечајном поступку, који је регулисан Законом о стечају, изричито је предвиђена могућност примене овог модела продаје.

С друге стране, у неким посебним стечајним поступцима, као што су поступци стечаја банака и друштава за осигурање, законом је изричито забрањена продаја дужника као правног лица.²⁸ Овакво решење прописано је због тога што се ради о специјализованим привредним друштвима, која обављају специфичну делатност, која подразумева рад са великим бројем клијената, и располагање са огромним износима средстава. Негативни токови у обављању делатности ових привредних субјеката могу имати утицаја на целокупну привреду једне земље. У том смислу, приликом оснивања, као и у току пословања ових друштава, потребно је предузети посебне мере контроле и надзора. Из наведених разлога, банке и друштва за осигурање се оснивају по систему дозволе. Дозволу за оснивање банака и друштава за осигурање издаје Народна банка Србије, након провере испуњености законских услова.²⁹ Стечају наведених субјеката претходи одузимање дозволе за рад од стране Народне банке Србије.³⁰ Имајући у виду да банка у стечају, односно друштво за осигурање у стечају, више не могу обављати своју делатност због тога што им је одузета дозвола за рад, то није могућа продаја банке у стечају као правног лица, нити друштва за осигурање као правног лица. Ово због тога што банка, односно друштво за осигурање, суштински,

28 Закон о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање (*Службени гласник РС*, бр. 61/2005 и 116/2008), чл. 12.

29 Закон о банкама (*Службени гласник РС*, бр. 107/2005), чл. 18; Закон о осигурању (*Службени гласник РС*, бр. 55/2004, 70/2004-испр., 61/2005, 61/2005-др. закон, 85/2005-др. закон, 101/2007, 63/2009-одлука УС и 107/2009), чл. 41.

30 Закон о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање, чл. 2 ст. 1. Народна банка Србије доноси решење о одузимању дозволе за рад, а на основу њега и решење о испуњености услова за покретање стечајног поступка. Решење о испуњености услова за покретање стечајног поступка, Народна банка Србије доставља надлежном суду, који је дужан да најкасније првог наредног дана од дана пријема овог решења, донесе решење о покретању стечајног поступка.

више и не постоје, с обзиром на немогућност обављања делатности, која представља кључно обележје разликовања у односу на друга привредна друштва. Стога, чак и да је продаја ових правних лица дозвољена, купац правног лица, односно само правно лице које је предмет продаје, не би могло да обавља делатност банке, нити друштва за осигурање, већ би евентуално могло да настави рад као „обично“ привредно друштво. Међутим, како закон забрањује продају дужника као правног лица, то је и оваква могућност искључена.

2. Процена целисходности продаје стечајног дужника као правног лица

Стечајни управник је дужан да изврши процену целисходности продаје стечајног дужника као правног лица у односу на продају имовине стечајног дужника у деловима, и да о томе обавести одбор поверилаца.³¹ Суштина наведеног правила је у томе да се продаја стечајног дужника као правног лица може одредити само уколико се на тај начин постижу повољнији услови за намирење поверилаца у односу на уновчење имовине дужника. То је једини материјално-правни услов за продају дужника као правног лица, док су остали услови процедуралног карактера.³² Процена вредности стечајног дужника као правног лица, такође, мора да прикаже да је овај вид продаје повољнији у односу на продају имовине дужника.³³

Овај услов био је предвиђен и Законом о принудном поравнању, стечају и ликвидацији.³⁴ Закон о стечајном поступку није садржао овакву одредбу, али је раније важећим Националним стандардом о начину и поступку уновчења имовине стечајног дужника, била предвиђена идентична одредба у погледу садржине процене вредности стечајног дужника као правног лица, из чега проистиче да је овај услов морао бити испуњен иако Законом није био изричито прописан.³⁵

Поставља се питање на основу којих критеријума треба вршити процену да ли ће намирење поверилаца у случају продаје стечајног

31 ЗС, чл. 132 ст. 2.

32 Слободан Спасић, „Продаја правног лица у стечају“, *Право и привреда*, бр. 5–8/2003, стр. 939 и 940.

33 Правилник о утврђивању националних стандарда за управљање стечајном масом – Национални стандард о начину и поступку уновчења имовине стечајног дужника, правило бр. VIII, ст. 2.

34 ЗППСЛ, чл. 129 ст. 3.

35 Правилник о утврђивању националних стандарда за управљање стечајном масом – Национални стандард о начину и поступку уновчења имовине стечајног дужника (*Службени гласник РС*, бр. 43/2005), правило бр. 5.

дужника као правног лица, бити повољније у односу на намирење до кога би дошло уновчењем делова имовине стечајног дужника. Основни параметар који се мора узети у обзир јесте цена која се може постићи продајом дужника као правног лица, која се мора упоредити са ценом која би се могла постићи уновчењем делова имовине стечајног дужника. Поред тога, мора се водити рачуна и о ефикасности и економичности поступка продаје, јер није свеједно у ком року и са коликим трошковима ће продаја бити спроведена. По правилу, продаја имовине стечајног дужника по деловима остварује се у дужем временском периоду и уз више трошкове.³⁶ С једне стране, имовина се више пута оглашава и нуди на продају, све док се не уновчи целокупна стечајна маса или њен претежни део. С друге стране, непродата имовина ствара додатне трошкове који се односе на њено одржавање и чување (нпр. трошкови осигурања и обезбеђења имовине), а присутан је и ризик оштећења или уништења имовине. Код продаје стечајног дужника као правног лица, продаја се може обавити у релативно кратком временском периоду, с обзиром да је предмет продаје стечајни дужник као субјект права са целокупном имовином, при чему се спроводи само једна трансакција. У стручној литератури се истиче да је главна предност овог вида продаје управо ефикасност.³⁷ Након успешно реализоване продаје стечајног дужника као правног лица, посао стечајног управника фокусиран је на управљање новчаним средствима добијеним на име купопродаје цене, и на намирење поверилаца.

3. Процена стечајног дужника као правног лица

а) Процена извршена за потребе израде почетног стечајног биланса

Још у почетној фази стечајног поступка, приликом пописа имовине, за потребе израде почетног стечајног биланса и извештаја о економско-финансијском положају стечајног дужника, стечајни управник врши процену појединачних делова имовине, као и процену стечајног дужника као правног лица и то у случају када је делатност стечајног дужника таква да би продаја стечајног дужника као правног лица омогућила повољније намирење поверилаца.³⁸ Дакле,

36 Д. Миленовић, *нав. чланак*, стр. 306.

37 Daniel Fitzpatrick, *Защиты интересов поверителя у стечајном процесу*, Београд, 2008, стр. 130 и 131.

38 Правилник о утврђивању националних стандарда за управљање стечајном масом – Национални стандард о попису имовине, процени вредности и почетном стечајном билансу стечајног дужника, правило бр. III, ст. 5.

стечајни управник би већ у фази пописа имовине, требало да оцени да ли би продаја стечајног дужника као правног лица могла да омогући повољније намирење поверилаца у односу на продају појединачних делова имовине, и ако је одговор потврдан, да изврши процену стечајног дужника као правног лица применом приносног метода (метод дисконтовања новчаних токова). Национални стандард о попису имовине, процени вредности и почетном стечајном билансу стечајног дужника, као критеријум којим би стечајни управник требало да се том приликом руководи, наводи делатност стечајног дужника. По оцени аутора, делатност стечајног дужника нема значајнијег утицаја приликом доношења одлуке о томе да ли ће се имовина стечајног дужника продавати појединачно или ће се продавати стечајни дужник као правно лице. Уколико се стечајни поступак спроводи банкротством, обуставља се делатност стечајног дужника и започиње са уновчењем стечајне масе. У пракси, у великом броју случајева, привредна друштва над којим се отвара и спроводи поступак стечаја, су и пре отварања стечајног поступка обуставила своје пословање, технологија коју користе у обављању делатности је најчешће застарела, а производи неконкурентни. Осим тога, купац стечајног дужника као правног лица није, за разлику од приватизације, дужан да обезбеди континуитет делатности, већ исту може да промени након извршене продаје стечајног дужника као правног лица. У том смислу делатност стечајног дужника не може бити одлучујућа смерница приликом одлучивања о предмету и начину уновчења стечајне масе.

Процена вредности стечајног дужника као правног лица извршена у фази пописа имовине стечајног дужника је само прелиминарног карактера и није обавезујућа. Процена вредности стечајног дужника као правног лица сачињена за потребе продаје може се разликовати од процене вредности која је утврђена за потребе израде извештаја о економско-финансијском положају стечајног дужника.³⁹ Имајући у виду да је рок за спровођење пописа имовине стечајног дужника релативно кратак,⁴⁰ стечајни управник у овој фази поступка не располаже са довољно информација потребних за доношење коначне одлуке о начину уновчења стечајне масе. Штавише, у овој фази поступка није извесно ни то да ли ће се поступак одвијати у правцу банкрота стечајног дужника или његове реорганизације.

39 Правилник о утврђивању националних стандарда за управљање стечајном масом – Национални стандард о начину и поступку уновчења имовине стечајног дужника, правило бр. III, ст. 1.

40 ЗС, чл. 27 ст. 1 тач. 3.

б) Процена извршена за потребе продаје

Након доношења решења стечајног судије о банкротству и уновчењу стечајне масе, стечајни управник започиње са припремом продаје. Једна од важнијих припремних радњи јесте процена вредности стечајног дужника као правног лица.

Стечајни управник је дужан да изврши процену стечајног дужника као правног лица.⁴¹ Законом о стечају није прописана дужност стечајног управника да за потребе процене вредности стечајног дужника као правног лица ангажује стручно лице – проценитеља. Стечајни управник може ангажовати професионалне проценитеље, али му је за то потребна сагласност стечајног судије.

Међутим, у случају продаје стечајног дужника на чијој имовини постоје различна права, стечајни управник је дужан да ангажује стручно лице ради израде процене вредности стечајног дужника као правног лица и процене вредности имовине која је предмет различног права.⁴² Не само што је стечајни управник у овом случају дужан да ангажује професионалног проценитеља, већ је дужан и да спроведе прописану процедуру избора проценитеља, што је новина у односу на раније стечајне прописе. Наиме, у циљу избора проценитеља, стечајни управник је дужан да, у најмање једном високотиражном листу који се дистрибуира на територији Републике Србије, објави оглас којим позива стручна лица – овлашћене проценитеље, да доставе понуде за вршење процене. Након достављања понуда, стечајни управник сачињава листу свих пристиглих понуда, и исту доставља одбору поверилаца, који у року од 15 дана од дана пријема листе, доноси коначну одлуку о избору понуђача. При том, одбор поверилаца је дужан да избор проценитеља изврши искључиво међу проценитељима који су доставили понуде и који су уврштени у листу понуда, и не може позивати друге понуђаче да доставе понуде, нити може наложити стечајном управнику да понови поступак објављивања олгаса. Уколико одбор поверилаца у року од 15 дана од дана пријема листе понуђача, не донесе одлуку о избору проценитеља, избор проценитеља извршиће стечајни управник.

Може се констатовати да процедура избора проценитеља, у случају када на имовини стечајног дужника постоје различна права, није у складу са начелом хитности и начелом економичности стечајног поступка. Поступак избора проценитеља подразумева објаву олгаса са позивом

41 ЗС, чл. 135 ст. 2.

42 Правилник о утврђивању националних стандарда за управљање стечајном масом – Национални стандард о начину и поступку уновчења имовине стечајног дужника, правило бр. VIII, ст. 3.

проценитељима да доставе понуде, достављање понуда у остављеном року, сачињавање листе достављених понуда од стране стечајног управника и доставу исте одбору поверилаца, одлучивање одбора поверилаца у року од 15 дана од дана пријема листе, достављање одлуке одбора поверилаца стечајном управнику, и најзад закључење уговора са изабраним проценитељем. Јасно је да све наведене радње није могуће предузети у кратком времену, посебно ако се има у виду да у поступку избора проценитеља учествују два органа стечајног поступка – стечајни управник и одбор поверилаца. Само за спровођење избора проценитеља у наведеном случају, биће неопходно барем 30 дана, што доводи до непотребног пролонгирања стечајног поступка. С друге стране, не треба занемарити ни трошкове објављивања огласа у најмање једном дневном високотиражном листу. Прописана процедура има за циљ спречавање злоупотреба од стране стечајног управника приликом ангажовања проценитеља. Ипак, обавеза објављивања огласа за позивом за достављање понуда, као и учешће одбора поверилаца у поступку избора проценитеља, не представљају довољну гаранцију да ће злоупотребе бити спречене. Напротив, постоји опасност да одбор поверилаца злоупотреби своја овлашћења приликом доношења коначне одлуке о избору проценитеља. Имајући у виду да негативне стране оваквог решења (пролонгирање поступка и стварање додатних трошкова) имају превагу над евентуалним позитивним ефектима, оцена аутора је да наведене одредбе треба мењати, у смислу поједностављења процедуре избора проценитеља.

У садржинском смислу, процена вредности мора да прикаже да је продаја стечајног дужника као правног лица, повољнији вид продаје у односу на продају имовине дужника. Другим речима, потребно је да из процене проистиче да је вредност дужника као правног лица већа од процене укупне вредности појединачних делова имовине. Како би овај захтев био задовољен, процена стечајног дужника као правног лица се мора састојати из два дела. У првом делу приказује се целокупна имовина стечајног дужника са проценом њене вредности ликвидационом методом, док се у другом делу врши процена дужника као правног лица методом дисконтовања новчаних токова. Уколико на одређеним деловима имовине стечајног дужника постоје разлучна права, као што је напред већ наведено, стечајни управник мора ангажовати професионалног проценитеља, који ће проценити вредност дужника као правног лица, затим, вредност имовине која је предмет разлучних права, и најзад утврдити процентуално учешће те имовине у укупној процењеној вредности дужника као правног лица. Ово је неопходно учинити како би се у фази намирења поверилаца, могао утврдити износ који се разлучним повериоцима приоритетно исплаћује, с обзиром да разлучни повериоци имају право на одвојено намирење само у сразмери у којој је оптерећена

имовина учествовала у укупној процењеној вредности дужника као правног лица.⁴³

4. Сагласност одбора поверилаца на продају дужника као правног лица

Да би стечајни управник могао да приступи продаји стечајног дужника као правног лица, неопходно је да одбор поверилаца претходно да сагласност на овај вид продаје.⁴⁴ Како би одбор поверилаца имао довољно информација за доношење одлуке, стечајни управник је дужан да одбору поверилаца достави процену целисходности продаје стечајног дужника као правног лица, као и процену вредности дужника. Као што је већ речено, одбор поверилаца има значајна овлашћења и у поступку избора процењивача, чиме се проширују контролна овлашћења овог органа.

5. Примена правила о заштити конкуренције

Закон о стечају уводи значајну новину у односу на претходни Закон о стечајном поступку, тако што изричито упућује на примену прописа о заштити конкуренције. Наиме, законом је прописано да продаја стечајног дужника као правног лица не може да се врши супротно одредбама Закона о заштити конкуренције, што подразумева спровођење одговарајућег поступка пред Комисијом за заштиту конкуренције.⁴⁵ Идентична одредба прописана је и у случају продаје целокупне имовине стечајног дужника или имовинске целине.⁴⁶ Комисија за заштиту конкуренције спроводи поступак са нарочитом хитношћу и у скраћеном поступку (без спровођења испитног поступка).⁴⁷ Наведене одредбе унете су у текст Закона о стечају на иницијативу Комисије за заштиту конкуренције.⁴⁸

Осим наведене начелне одредбе, Закон о стечају не садржи друге норме којима би се извршила конкретизација наведеног правила. У том

43 ЗС, чл. 136 ст. 6; С. Спасић, *нав. чланак*, стр. 941 и 942.

44 ЗС, чл. 135 ст. 1; Правилник о утврђивању националних стандарда за управљање стечајном масом – Национални стандард о начину и поступку уновчења имовине стечајног дужника, правило бр. VIII, ст. 1.

45 ЗС, чл. 135 ст. 3.

46 ЗС, чл. 132 ст. 10.

47 Закон о заштити конкуренције (*Службени гласник РС*, бр. 51/2009), чл. 37.

48 Види: Мишљење Комисије за заштиту конкуренције бр. 1/0-06-230/09-3 из 2009. године.

смислу, поставља се питање шта тачно наведена одредба подразумева и који је њен домаћај. Да ли је стечајни управник дужан да се пре продаје стечајног дужника као правног лица обрати Комисији за заштиту конкуренције ради добијања мишљења или сагласности о допуштености продаје, или је пак, након извршене продаје, купац стечајног дужника као правног лица, дужан да се обрати Комисији, ради доношења одговарајуће одлуке? Ко сноси трошкове поступка пред Комисијом? Какве ефекте на извршену продају дужника као правног лица производи негативна одлука Комисије?

Мишљење аутора је да се поступак пред Комисијом спроводи након окончања процедуре одабира најбољег понуђача, а пре овере уговора о продаји стечајног дужника као правног лица. Циљ наведене одредбе Закона о стечају огледа се у томе да се спречи недозвољена концентрација на тржишту и повреда конкуренције,⁴⁹ а по логици ствари, ово питање се актуелизује тек у моменту када постане познато ко је купац стечајног дужника као правног лица. Купац правног лица би требало да Комисији поднесе пријаву концентрације.⁵⁰ Трошкове поступка пред Комисијом такође би требало да сноси купац, а ову купчеву обавезу требало би предвидети у огласу о продаји, у продајној документацији, као и у уговору о продаји.⁵¹ У случају негативне одлуке Комисије (решење о забрани концентрације), стечајни управник би требало да продају са конкретним купцем прогласи неуспешном. Дакле, позитивна одлука Комисије (решење о одобрењу концентрације) представља услов за пуноважно закључење уговора о продаји стечајног дужника као правног лица, односно има карактер сагласности трећег лица за закључење уговора.⁵²

Очигледно је да ће примена прописа о заштити конкуренције у поступку продаје стечајног дужника као правног лица, за последицу имати, с једне стране, продужено трајање процедуре продаје, због потребе прибављања одлуке Комисије о одобрењу концентрације,⁵³ а с друге стране, високи трошкови у поступку пред Комисијом, које сноси купац стечајног дужника, могу деловати дестимулативно на потенцијалне инвеститоре.

49 Закон о заштити конкуренције, чл. 17 и 19.

50 Закон о заштити конкуренције, чл. 63.

51 Тарифник о висини накнада за послове из надлежности Комисије за заштиту конкуренције (*Службени гласник РС*, бр. 58/2006), чл. 2 ст. 1 тач. 8.

52 Закон о облигационим односима (*Службени лист СФРЈ*, бр. 29/1978, 39/1985, 45/1989 и 57/1989 и *Службени лист СРЈ*, бр. 31/1993), чл. 29.

53 Закон о заштити конкуренције, чл. 65. Комисија је дужна да донесе решење по пријави концентрације у року од месеца дана од дана подношења пријаве, а уколико решење не донесе у наведеном року, сматра се да је концентрација одобрена.

6. Заштита разлучних поверилаца

Уколико на имовини стечајног дужника постоје разлучна права, стечајни управник је дужан да у законом прописаном року пре продаје, разлучним повериоцима достави обавештење о намери, плану продаје, начину продаје и роковима продаје, као и обавештење о целисходности продаје дужника као правног лица.⁵⁴ Разлучни повериоци могу, у року од 10 дана од дана пријема обавештења о планираној продаји, да предложе повољнији начин уновчења имовине.⁵⁵ Уколико разлучни повериоци благовремено доставе стечајном управнику предлог повољнијег начина уновчења имовине стечајног дужника, а стечајни управник тај предлог не прихвати, дефинитивну одлуку о предлогу разлучних поверилаца доноси стечајни судија.⁵⁶

Приликом доношења одлуке, стечајни судија мора да размотри процену целисходности продаје дужника као правног лица, као и процену вредности стечајног дужника као правног лица.

Закон предвиђа да стечајни судија треба да оцени да ли је процена стечајног дужника као правног лица, односно процена имовине која је предмет разлучног права, извршена у складу са националним стандардима за управљање стечајном масом, и да ли се продајом дужника као правног лица постиже очигледно неповољније намирење разлучног повериоца у односу на одвојену продају оптерећене имовине. Овакво решење отвара неколико питања. Прво, како ће стечајни судија вршити анализу и својеврсну верификацију процене вредности дужника као правног лица, сачињене од стране професионалног проценитеља, када није квалификован да то чини. На овај начин, стечајни судија би за-

54 ЗС, чл. 133 ст. 1 и 2.

55 ЗС, чл. 133 ст. 6.

56 ЗС, чл. 135 ст. 1. Закон о стечају прописује да стечајни судија одлучује о предлогу разлучних поверилаца закључком у року од 5 дана, али не регулише од ког момента овај рок почиње да тече и каква последица наступа недоношењем закључка у прописаном року. Наведена одредба може се тумачити тако да су разлучни повериоци дужни да предлог повољнијег начина уновчења имовине стечајног дужника доставе стечајном суду у року од 10 дана од дана пријема обавештења стечајног управника о планираној продаји, који предлог стечајни судија прослеђује управнику ради изјашњења. По пријему изјашњења стечајног управника, којим се не прихвата предлог разлучних поверилаца, стечајни судија у року од 5 дана доноси закључак којим одлучује о предлогу. У случају да стечајни судија пропусти да одлучи о предлогу разлучних поверилаца у прописаном року, по мишљењу аутора, не би могло да се, по аналогији, примени правило из чл. 93 ст. 5 Закона о стечају, којим се уводи фикција по којој „ћутање“ стечајног судије има дејство усвајања захтева разлучних поверилаца, због тога што би таква последица морала изричито да буде прописана законом, посебно ако се има у виду да прописивање овакве фикције није карактеристично за судске поступке, већ за управни поступак.

право вршио ревизију извршене процене. Друго, правни стандард „очигледно неповољнијег намирења разлучног повериоца“, може бити различито тумачен. Да ли „очигледно неповољније намирење“ значи да мора постојати знатна разлика у висини намирења као последица примене различитих облика продаје, и да ли приликом тумачења овог правног стандарда треба имати у виду и временску димензију продаје. Најзад, веома је тешко замислити да ће стечајни судија, у овој фази поступка, уопште бити у могућности да прогнозира ефекте продаје дужника као правног лица, односно ефекте одвојене продаје имовине која је предмет разлучног права, у циљу њиховог упоређивања. Исход продаје зависи од више фактора (нпр. кретања на тржишту, тактика потенцијалних купаца и сл.), чије дејство није могуће унапред предвидети. С обзиром на наведено, проистиче да стечајни судија има дискреционо овлашћење да одлучи о предлогу разлучних поверилаца по слободној оцени, што може довести до опструкције поступка продаје дужника као правног лица, услед честих и неоснованих предлога разлучних поверилаца о повољнијем начину продаје, што није у интересу правне сигурности.

Уколико стечајни судија оцени да је предлог разлучних поверилаца основан и да га треба усвојити, може наложити стечајном управнику предузимање једне или више мера. Стечајни судија може наложити да се продаја одложи, да се изврши нова процена целисходности продаје дужника као правног лица, да се изврши нова процена вредности стечајног дужника као правног лица, односно имовине која је предмет разлучног права, да се имовина на којој постоји разлучно право издвоји из имовине стечајног дужника који се продаје као правно лице и потом прода одвојено. Поред наведених мера, стечајни судија може одредити и друге мере у циљу адекватне заштите интереса разлучног повериоца. Иако закон то изричито не предвиђа, у обзир би могле доћи и неке од мера које стечајни судија може одредити у случају укидања судског или законског мораторијума, јер им је циљ исти, а то је адекватна заштита имовине која је предмет обезбеђења.⁵⁷

Описане законске одредбе настале су услед потребе да се интереси разлучних поверилаца додатно заштите, посебно због тога што након продаје стечајног дужника као правног лица и исплате купопродајне цене, купац стиче предмет продаје без терета, а стечајни судија решењем налаже одговарајућем регистру брисање терета насталих пре извршене продаје.⁵⁸ Дакле, може се закључити, да продајом дужника као правног лица, престају разлучна права на имовини дужника. Слично решење садржао је и ранији Закон о стечајном поступку. С друге стране, Закон

57 ЗС, чл. 93 ст. 6.

58 ЗС, чл. 133 ст. 12.

о принудном поравнању, стечају и ликвидацији је прописивао да после продаје дужника као правног лица, различна права остају на снази, тачније, да престају у оној мери у којој ће бити остварена у настављеном стечајном поступку намирењем из стечајне масе, док у преосталом делу и даље терете имовину правног лица које је продато у стечају.⁵⁹

Може се констатовати да Закон о стечају, за разлику од претходног Закона о стечајном поступку, у случају продаје дужника као правног лица, с једне стране, у већој мери уважава интересе различних поверилаца, док с друге стране, стечајном судији даје значајна овлашћења у продајној процедури. Да ли ће наведене новине заиста допринети бољој заштити различних поверилаца, или пак, могу довести до пролонгирања продаје, зависи у првом реду од самих различних поверилаца, који дата процесна овлашћења не смеју злоупотребљавати. Поред тога, стечајне судије приликом одлучивања о предлозима различних поверилаца о повољнијем начину продаје, морају водити рачуна не само о интересима различних поверилаца, већ и о интересима стечајних поверилаца, о начелима стечајног поступка и циљу стечаја, како би донета одлука штитила интересе свих учесника поступка.

III Закључна разматрања

Анализом одредаба Закона о стечају и Правилника о утврђивању националних стандарда за управљање стечајном масом, у делу који се односи на продају стечајног дужника као правног лица, може се закључити да је законодавац, полазећи од проблема који су се јављали у пракси као последица непрецизне и непотпуне регулативе ранијег Закона о стечајном поступку, желео да овај специфичан вид стечајне продаје детаљније и прецизније уреди.

С једне стране, циљ законодавца је био да се потпуније заштите интереси поверилаца. У том смислу, у припремној фази продаје, појачана је улога стечајног судије и одбора поверилаца. Тако је одбору поверилаца, поред овлашћења за давање претходне сагласности на овај вид продаје, дато и овлашћење да доноси одлуку о избору проценитеља, у случају обавезне процене од стране овлашћеног проценитеља. Обавезно ангажовање професионалног проценитеља прописано је у случају продаје стечајног дужника на чијој имовини постоје различна права. Стечајном судији су дата значајна овлашћења у поступку по предлогу различних поверилаца за повољнији начин уновчења имовине, када стечајни судија врши својеврсну ревизију процене целисходности продаје дужника као правног лица, односно процене вредности стечајног

59 ЗППСЛ, чл. 130 ст. 5.

дужника као правног лица, и има могућност изрицања различитих мера. Може се констатовати да је проширивање овлашћења стечајног судије и одбора поверилаца у поступку продаје стечајног дужника као правног лица, мотивисано првенствено заштитом интереса разлучних поверилаца, чија разлучна права на имовини дужника престају након извршене продаје стечајног дужника као правног лица, па је истима било неопходно пружити додатне механизме заштите.

С друге стране, законодавац је настојао да заштити и шире друштвене интересе, што проистиче из одредаба које упућују на примену прописа о заштити конкуренције. На овај начин законодавац је препознао потребу да се и у поступку продаје стечајног дужника као правног лица, морају предузимати мере у циљу заштите конкуренције. Ипак, по оцени аутора, регулатива је у овом сегменту морала бити детаљнија, с обзиром да су бројна процедурална питања која се односе на примену правила о заштити конкуренције, остала отворена.

Закључак је да нова стечајна правила, која регулишу услове за примену института продаје стечајног дужника као правног лица, имају теоријско утемељење, али ипак, остаје бојазан да ће у пракси, предвиђена решења имати и својих негативних страна.

Основано се може очекивати да ће трошкови продаје стечајног дужника као правног лица, бити значајно увећани, имајући у виду неопходност ангажовања професионалних проценитеља, у ситуацији када на имовини стечајног дужника постоје разлучна права, као и сам поступак избора проценитеља који је праћен одређеним формалностима, које изискују утрошак средстава. Не треба занемарити ни трошкове у поступку пред Комисијом за заштиту конкуренције, који ће теретити будуће купце, што је свакако фактор који на потенцијалне инвеститоре може имати дестимулативан утицај.

Поред тога, продајна процедура ће, код овог вида продаје, трајати дуже, с обзиром на обавезу спровођења поступка избора проценитеља, затим, поступка по предлозима разлучних поверилаца за повољнији начин уновчења имовине, и најзад, поступка пред Комисијом за заштиту конкуренције.

Какве ће ефекте новелирани стечајни прописи произвести у пракси показаће време. У крајњем, од самих учесника стечајног поступка, зависи да ли ће нова правила бити интерпретирана и примењивана на правилан начин, у духу основних начела стечајног поступка, или ће пак, што је до сада често био случај, бити основа за различите облике злоупотреба.

Marko MARJANOVIĆ
Legal Advisor, Privatization Agency

CONDITIONS FOR SALE OF BANKRUPTCY DEBTOR AS A LEGAL ENTITY UNDER NEW BANKRUPTCY REGULATIONS

Summary

The reform of bankruptcy regulations that has been applied with the implementation of the new Law on bankruptcy and its related by-laws, has brought innovations in regulating the sale process of the bankruptcy debtor as a legal entity. In the introductory part of this article, the general rules regarding the manner of realisation of bankruptcy estate were presented and distinction was clearly made concerning different objects of bankruptcy sale. Besides, the rules on bankruptcy debtor sale in former legal acts were presented as well as a short comparative overview of the bankruptcy laws of the neighbouring regional countries, in regard to this matter. Hereafter, the author analyzed in detail the condition that have to be set and fulfilled in order for this aspect of sale to be favoured. Finally, the author concludes that certain solutions that were offered in the Law on bankruptcy and in the Regulation establishing the national standards for administering the bankruptcy estate, even-though inspired by the need for the better and more complete protection of the creditors, could also produce some negative effects such as prolongation of the sale procedure and the increase of the expenses of the bankruptcy process.

Key words: *bankruptcy debtor, liquidation, sale procedure, bankruptcy estate, selling a debtor as a legal entity.*